

Жаңа өнімді шығару пайданың өсуіне әкеледі, өндірісті әртараптандыруға ықпал етеді, бұл өнімнің жекелеген түрлеріне сұраныстың ауытқуымен байланысты тәуекелді азайтуға мүмкіндік береді.

Ішкі инвестициялық қызметті жүзеге асыру үшін кәсіпорынға өз ресурстарынан табуға немесе тартылған қаражатты пайдалануға қабілетті қаржы қажет. Мысалы, күрделі шығындардың салыстырмалы түрде аз мөлшерімен немесе техникалық қайта жарактандыруды немесе қайта құруды біртіндеп кезең-кезеңімен жүргізгенде бөлінбеген пайда қолданылады. Алайда, қазіргі жұмыс жағдайында бөлінбеген барлық пайда өндіріс үрдісінің тұрақтылығын сақтау үшін пайдаланылатынын атап өткен жөн.

Компанияның меншікті инвестициялық көздерінің ішінде акционерлік капитал ерекше орын алады. Оны ұлғайту есебінен кәсіпорынды техникалық қайта жарактандыруға, жаңғыртуға немесе қайта құруға байланысты жеткілікті ірі жобалар тиімді қаржыландырылуы мүмкін. Алайда, бұл жол, ең алдымен, акциялардың шығарылуымен, оларды орналастырумен және кәсіпорынның қызметін бақылауды сақтаумен байланысты айтарлықтай қиындықтармен байланысты екенін есте ұстаған жөн.

Кәсіпорынның өнеркәсіптік-техникалық дамуын қаржыландырудың неғұрлым тиімді жолдарының бірі мерзімі бір жылдан асатын инвестициялық несиелер болып табылады. Шет елдер тәжірибесінде жиі қолданылатын инвестициялық несиелерді қамтамасыз ету - бұл кепілдің әр түрлі түрлері, құқықтарды қайта беру, кепілдік және банктік кепілдік. Қамтамасыз етудің ең көп таралған түрі - негізгі активтердің, яғни технологиялық жабдықтар мен жылжымайтын мүліктің кепілі. Инвестициялық жобаларды қаржыландыру кезінде несиелер ақшасына сатып алынатын жабдық әрдайым дерлік кепілге беріледі.

Инвестициялық қызметтің тиімділігі көбінесе оны ұйымдастырудың қолданылатын нысандарына байланысты. Сондықтан шетелдік инвесторлар үшін үлкен және әртүрлі мүмкіндіктер бар. Қолданыстағы қазақстандық заңнамаға сәйкес келесі ерекшеліктерді қарастыруға болады: 100%-дық меншігі бар кәсіпорындар құруға болады; шетелдік фирмалардың филиалдарын құруға; осы мәртебеден туындайтын барлық құқықтары мен міндеттері бар шетелдік инвестициялары бар коммерциялық ұйымның филиалы мәртебесін алатын өкілдіктер мен басқа да оқшауланған бөлімшелер құруға болады; сонымен қатар бірлескен кәсіпорындар құруға болады.

Әдебиеттер

1. Баймуратов, У.Б. Инвестиции и инновации: нелинейный синтез: избр.: в 7 томах.- Алматы: БИС, 2005.
2. Дюсегалиева С. Б. Формирование инвестиционной политики государства в условиях развития рыночных отношений в Казахстане // Транзитная экономика. - 2013. - №4. - С. 16-23

Шегенов А.Г., 1 курс (Е.А. Бөкетов атындағы ҚарУ)
Ғылыми жетекші - PhD, доцент Абаев А.А.

ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІ МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУ

Инвестициялық қызметті мемлекеттік реттеу деп елдің және оның өңірлерінің әлеуметтік-экономикалық дамуының, инвестициялардың тиімділігін арттырудың, әртүрлі инвестициялық объектілерге салымдар үшін қауіпсіз жағдайларды қамтамасыз етудің мемлекеттік міндеттерін қамтамасыз ететін инвестициялық саясатты жүзеге асыру үшін барлық деңгейдегі басқару органдары пайдаланатын әкімшілік және экономикалық сипаттағы заңнамалық тәртіппен айқындалған нысандар мен әдістер қарастырылады.

Қазақстан Республикасындағы инвестициялық қызмет жалпы мемлекеттік заңдармен де, арнайы нормативтік актілер жүйесімен де реттеледі.

Маңызды басымдықтардың бірі нарықтық экономиканы құруға, мемлекеттің белсенді рөліне, шетелдік инвестицияларды тартуға негізделген экономикалық өсу стратегиясы, сондай-ақ елдің энергетикалық ресурстарын тиімді пайдалану стратегиясы және макроэкономикалық тұрақтандыруға қол жеткізу болып табылады.

Қазақстан Республикасы пайдалы қазбаларға бай ресурстарға иелік етеді, ауқымды ауыл шаруашылығы алқаптарына, білікті мамандарға, сондай-ақ елеулі өнеркәсіптік әлеуетке ие, бірақ оларды одан әрі тиімді пайдалану үшін ақша қаражаты жеткіліксіз екендігі барлығымызға мәлім. Бүгінгі күні Қазақстан үкіметі де, ішкі инвесторлар да халық шаруашылығының қандай да бір

салаларына инвестициялардың толық қажетті көлемін қамтамасыз ете алмайды. Сондықтан шетелдік инвестицияларды, әсіресе экономиканың отын-энергетика немесе минералдық-шикізат сияқты стратегиялық маңызды салаларына тарту қажеттілігі туындайды.

Негізінен мемлекеттік реттеу төмендегілер бойынша жүзеге асырылады:

- мемлекеттік инвестициялық бағдарламаларға сәйкес;
- мемлекеттік инвестицияларды тікелей басқару;
- салық ставкалары мен жеңілдіктерге сараптама жасап салық жүйесін енгізу;
- жекелеген аумақтарды, өндіріс салаларын дамытуға дотациялар, субсидиялар, субвенциялар, бюджеттік несиелер түрінде қаржылық көмек берумен;
- қаржы және несие саясатын, баға белгілеу саясатын (оның ішінде бағалы қағаздарды айналысқа шығаруды), амортизациялық саясатты жүргізу;
- мемлекеттік нормалар мен стандарттардың сақталуын бақылау;
- монополияға қарсы шаралармен, мемлекеттік меншік объектілерін, оның ішінде құрылысы аяқталмаған объектілерді жекешелендірумен;
- инвестициялық жобаларға сараптама жасау.

Мемлекет елдегі инвестициялық қызметке әсер етудің әкімшілік және экономикалық әдістерін қолданады.

Әкімшілік (тікелей) реттеу әдістері инвестициялық қызмет субъектілеріне тікелей әсер етуді көздейді; мемлекеттің регламенттерді, тыйым салуларды, шектеулерді, рұқсаттарды пайдалана отырып, экономиканың басқа субъектілеріне қатысты мәжбүрлеуді жүзеге асыру құқығы мен мүмкіндігі бар. Мұндай әсер ету құралдары заңнамалық және нормативтік актілер болып табылады.

Мемлекеттің әсер етуінің экономикалық әдістері - бұл мемлекет субъектілердің мүдделері үшін де, бүкіл қоғамның мүдделері үшін де инвестициялық шешімдер қабылдауды ынталандыру арқылы инвестициялық қызмет субъектілеріне әсер ететін әдістер болып табылады.

Қазақстан Республикасында инвестициялық процесті мемлекеттік реттеудің мынадай нысандары көзделеді:

- 1) инвестициялық қызметті дамыту үшін қолайлы жағдайлар жасау;
  - салықтар жүйесін, амортизацияны есептеу және амортизациялық аударымдарды пайдалану тетігін жетілдіру;
  - инвестициялық қызмет субъектілеріне жеке сипаттағы емес арнайы салық режимдерін белгілеу;
  - инвесторлардың мүдделерін қорғау;
  - инвестициялық қызмет субъектілеріне Қазақстан Республикасы заңнамасына қайшы келмейтін жерді және басқа да табиғи ресурстарды пайдаланудың жеңілдікті шарттарын ұсыну;
  - халықтың қаражатын және тұрғын үй құрылысын және әлеуметтік-мәдени мақсаттағы объектілер құрылысын қаржыландырудың өзге де бюджеттен тыс көздерін пайдалануды кеңейту;
  - инвестициялық қызмет субъектісінің рейтингтік бағасын тұрақты жүргізуді жүзеге асыратын ақпараттық-талдау орталықтарының желісін құру және дамыту;

Әдебиеттер

1. Баймуратов, У.Б. Инвестиции и инновации: нелинейный синтез: избр.: в 7 томах.- Алматы: БИС, 2005.
2. Дюсегалиева С. Б. Формирование инвестиционной политики государства в условиях развития рыночных отношений в Казахстане // Транзитная экономика. - 2013. - №4. - С. 16-23
1. 3. Тинасеков М. Инвестиционный процесс и механизм инвестирования рынка// Вестник КазНУ. - 2012. - № 4. -С. 42-44